

30 éve, 1980. március 24-én gyilkolták meg **Oscar Romero** salvadori érseket; 2009. november 16-án volt **20 éve**, hogy meggyilkolták **Ignacio Ellacuría** salvadori jezsuita teológust és öt rendtársát; és tavaly augusztus 27-én volt **10 éve**, hogy meghalt **Helder Camara**, a braziliai Recife és Olinda érseke: valamennyien a szegények valódi felszabadításáért küzdöttek. A három kerek évforduló alkalmából emlékezünk rájuk az alábbi írásokkal.

Oscar Romero – az ellentmondás jele

El Salvadorban sokak számára mindmáig a remény és a bátorság forrása a vértanú püspök. Erről tanúskodik, hogy számos nyomorúságos kunyhóban ott van a képe a falon. Ezzel szemben a hatalmasok és gazdagok többsége számára Romero érsek még mindig botránykő, s az általuk ellenőrzött médiumokban megpróbálják agyonhallgatni, legrosszabb esetben pedig őt teszik felelőssé az 1980-tól 1992-ig zajlott polgárháborúért, amelynek 75 000 halottja volt. Abban, ahogyan Romeróval és örökségével bántak, megmutatkoznak El Salvador politikai, társadalmi és egyházi ellentmondásai.

Megakadályozott igazságosság

El Salvadorban mindmáig nem tisztázták bíróságilag Romero meggyilkolását, miközben meglehetősen biztonsággal lehet tudni, kik voltak a tettesek és megbízóik. Az igazságkereső bizottság 1993-as jelentésében feketén-fehéren el lehetett olvasni, amit addig csak suttogva lehetett mondogatni: „Teljesen nyilvánvaló, hogy a korábbi őrnagy, Roberto D’Aubuisson adta ki a parancsot az érsek meggyilkolására, és pontos utasításokat adott biztonsági szolgálata »halálbrigádként« működő tagjainak, hogyan kell megszervezni és ellenőrizni a gyilkosságot.” Ám e beszámoló nyilvánosságra hozatala után öt nappal egy elstetett, s ráadásul alkotmányellenes amnesztia szövege alá söpörték a polgárháború minden bűncselekményét. Jellemző, hogy a Romero-ügyben 2004 augusztusában szeptemberében, az USA-ban folytatták az első bírósági eljárást, polgári per keretében. Ennek során távollétében bűnösnek mondták ki az 1987 óta az USA-ban élő Alvaro Savariát, a gyilkosság egyik főszereplőjét, és tízmillió dollár kártérítésre ítélték.

Roberto D’Aubuisson 1981-ben hozta létre a szélsőjobboldali Republikánus

Nemzeti Szövetséget (ARENA). 1988 óta megszakítás nélkül ez adja a kormányt. Arturo Rivera y Damas érsek az 1994-es választások előtt kijelentette: katolikus hívő nem szavazhat arra a pártra, amelyet Romero gyilkosa alapított, s amely máig is hősként ünnepli a gyilkost. A politikai jobboldal újabban megkísérli, hogy nemzeti mítoszt csináljon az 1991-ben meghalt D’Aubuissonból, azt tisztelve benne, aki megőrizte az országot a kommunizmustól. Az egyik legnagyobb példányszámú napilapban, a Diario de Hoy-ban 2004-ben megjelent ezzel kapcsolatban egy több hétre elosztott, nyolcrészes melléklet, amelyben a házára vonatkozó, állítólagos történelmi érdemeit fejtegették.

Társadalmi szakadás

Romero prófétai módon pellengérezte ki az El Salvador-i társadalmi igazságtalanságokat. Az ország problémáinak gyökerét ő abban látta, hogy egészen kevesek mindent birtokolnak, sokan pedig semmit. Egyszer ezekkel a szavakkal fordult a gazdagokhoz: „Húzzátok le gyorsan ujjaitokról a gyűrűket, különben eljön a nap, amikor levágják a kezeteiket!” Ez egyáltalán nem erőszakra való felszólítás volt, hanem az El Salvadorban dúló erőszak okainak borotvaéles elemzése. Az igazságtalansággal szemben megfogalmazott prófétai vádjainak jó része a mai helyzetre is érvényes, hiszen El Salvador lényegileg még mindig két osztályra bomlott ország: az egyik oldalon a szupergazdag felső réteg áll, amely hasznot húzott a polgárháború utáni újjáépítésből és gazdasági növekedésből, a másik oldalon pedig a népesség nagy többsége, amely semmit sem tapasztalt meg a béke nyereségéből, s egyre nagyobb nyomorba süllyed. Az ENSZ legújabb adatai szerint 1,3 millió salvadorinak napi egy dollárnál kevesebb jövedelemmel kell megküzdenie az életben maradásért.

A felső és az alsó rétegek egyháza

Már Romero életében is tükröződtek a katolikus egyházban a társadalmi ellentmondások és szakadékok. Az érsek különösen a pápai nuncius és – Arturo Rivera y Damas kivételével – püspöktársai ellenségeskedésétől szenvedett. Az El Salvador-i katolikus egyház ma is ellentmondásos képet nyújt. Ez szimbolikusan megmutatkozik a főváros székesegyházán, amely valójában két templomból áll: a ragyogó kőpadlózattal és egy túlméretezett csillárral ékeskedő „felső” templomból, ahol az Opus Dei-hez tartozó Fernando Sáenz Lacalle érsek misézik, s a Romero sírját magában foglaló kripta „alsó” templomból, amely a katakombákra emlékeztet, s amelyben vasárnaponként azok a közösségek jönnek össze istentiszteletre, amelyek Romero örökségéhez kötődnek, és hűségesek ahhoz.

Ellentmondások jellemzik Romero boldoggá avatási eljárását is, amely 1990-ben indult el. Miután Romero ellenfeleinek nem sikerült eleve megakadályozniuk a boldoggá avatási eljárást, megpróbálták meghamisítani alakját, és összemosták érseki elkötelezettségét és állásfoglalásait azokkal, amelyek megtérése előtt jellemezték. „Jámbor, híveiről hősiessérettel gondoskodó püspöknek” nyilvánították, de a nyilvánvaló szándék az volt, hogy a szegények iránti karitatív gondoskodását állítsák előtérbe, és semmibe vegyék azt, hogy prófétai módon kipellengérezte az igazságtalanságokat.

Időközben újabb akadályokat állítottak a gyors boldoggá avatás útjába. Romero ellenfelei mindmáig befolyásos állásokat töltenek be a Vatikánban, El Salvadorban pedig még mindig élnek a felső réteg azon tagjai, akik pezsgővel koccintottak meggyilkolásának hírére, ahogyan például Roberto D’Aubuisson körének tagjai,

akik kitervelték a gyilkosságot. Továbbá azt állítják, hogy Romerót bizonyos egyházi és politikai csoportok manipulálták.

Romero teológiai inspirációja mellett áll ki a Közép-Amerikai Egyetemnek az ő nevét viselő teológiai központja, amely a latin-amerikai felszabadítási teológia egyik legfontosabb központjává vált. Konzervatív egyházi körök évek óta hangoztatják, hogy a felszabadítási teológia halott, ennek azonban eleven cáfolata a *Centro Monseñor Romero* a maga oktatási és kutatási tevékenységével, valamint publikációival. 2005. március végén nemzetközi teológiai szimpoziumot tartottak itt Oscar Romero halálának 25. évfordulója alkalmából. Romero mai jelentőségéről Gustavo Gutiérrez, a felszabadítási teológia atyja beszélt.

Romero aktualitása

Ahogy a nagyító gyűjti össze a fény sugarakat, úgy összpontosultak El Salvador ellentmondásai a következő eseményben: 2004. november 29-én szentelték fel a *Simán* cég egyik új áruházát, amely a maga luxusfelépítésével

és 10 000 négyzetméteres értékesítési területével példátlan Közép-Amerikában. Az avatáson a legfontosabb állami méltóságok, a gazdasági oligarchia és a diplomáciai testületek képviselői adtak randevút egymásnak. Elías Antonio Saca elnök nem tudta, hogyan törje össze magát a Simán kereskedő-dinasztia magasztalására mondott himnuszokkal. A fogyasztás tempomát Fernando Sáenz Lacalle érsek áldotta meg.

Ettől az áruházról csak néhány száz méterre nyomorúságos kunyhókban tanyáznak az emberek. Ők aligha lesznek valaha is a luxusáruház vendői, s a fegyveres örök alighanem már a bejáratnál feltartóztatnák őket. Romero érseknél nem nehéz ide illő mondatokat találni: „Nálunk még ma is kegyetlen igazságot fejeznek ki a próféták rettenetes szavai. Nálunk is léteznek azok, akik »pénzért adják el az ártatlanokat, és egy pár szandálért a szegényeket«, azok, akik erőszakot erőszakra, és rablást rablásra halmoznak palotáikban, akik porba tapossák a szegényeket, akik gondoskodnak arról, hogy az erőszak országa jöjjön létre, miközben ők elefántcsont-

ágokban hemperegnek, egyik házat a másik után szerzik meg, s egyik darab földet a másik után tulajdonítják el, míg az egész országot nem birtokolják és egyeduralgódóvá nem válnak.”

Ebben a helyzetben el nem veszíteni a reményt – ez már Romero számára is súlyos kihívás volt. Ám az egyház egyik legfontosabb feladatát abban látta, hogy mindenek ellenére fenntartsa a változások reményét. Nem prédikált olcsó reményt. Izrael prófétáihoz hasonlóan abban bízott, hogy Isten minden pusztuláson, minden hűtlenségen és katasztrófán keresztül mégiscsak üdvösségre vezetni népe történelmét. Reményének egyik legismertebb megfogalmazása így hangzott: „Ezeken a romokon fog felragyogni az Úr dicsősége.” Így motivál és lelkesít Oscar Romero mindmáig sokakat El Salvadorban és világszerte arra, hogy küzdjenek egy igazságosabb és emberibb viláért.

Martin Maier

Forrás: Romero Zeitung, 2005. március

A Szerző a San Salvador-i jezsuita egyetem vendégtanára. A 80-as

Romero: A salvadori fiatalok példaképe

„Egy kislány egyszer azt mondta nekem: »Engedje meg, hogy mi, gyerekek és fiatalok barátunkként köszöntsük Önt!« Ennél szebbet nem mondhattak volna nekem” (1978).

A meggyilkolt salvadori érseket, Oscar Romerót eltérően értékelik: Egyesek számára Monseñor Romero élete és vértanúsága az a történelmi esemény, amely a 75 000 áldozatot követelő polgárháború előtt kezdődött. Számukra pusztán a múltból van szó. Mások elvetik Romerót mint politikai agitátort, aki nem felelt meg püspöki szerepének. Ezzel szemben léteznek olyan emberek, akik ismerték őt, vagy – mint mi, fiatalok – nem ismerték őt személyesen, de Romero múltjából a jövőbe tekintenek, és elsősorban Isten szolgáját látják benne. Számunkra, fiatalok számára ő az a próféta, aki ugyanabban a szellemben beszél, vádol, vet el és épít, mint Jeremiás, illetve ugyanannak a küldetésnek az elkötelezettje, mint a Názáreti Jézus.

Naponta 200 fiatal hagyja el az országot

Számunkra, fiatal keresztény lányok és fiúk számára Romero próféta, tekintettel annak a kormánynak a szociálpolitikájára, amely „kemény kézzel” meg akarja semmisíteni a fiatalok bandáit, mivel a társadalmi rend stabilitásá-ra leselkedő veszélynek, csempészeknek, drogkereskedők-

nek, gerilláknak tekinti ezeket. Nem vallják be, hogy ezek a csoportok az alacsony társadalmi kiadások, a hiányos oktatási esélyek és a hiányzó szabadidő-lehetőségek következtében is léteznek. Az igazságtalan gazdasági rendszer naponta kétszáz fiatalot készít arra, hogy munkát keresve elhagyja az országot. Meglehet, kissé ironikusan hangzik, hogy a felé az észak-amerikai állam felé fordulnak, amely társfelelőse a 12 éves polgárháborúnak. Nemigen követhető számunkra, amikor közzéadják azt mondják, hogy az ország fejlődésének jót tesz, hogy az USA-ban letelepedett salvadori nők és férfiak pénzt utalnak át hazájukban maradt családjuknak. Ezek a pénzáttalások az otthoni rokonok pusztta létfenntartását szolgálják. A hozzátartozók aggódnak, amikor övéik kusza utakon, teherautókban elrejtőzve, embercsempészeknek kiszolgáltatva az USA-ba indulnak. Ha a kivándorlók eljutnak az USA-ba, csak ideiglenes tartózkodási engedélyt kapnak, és ki vannak téve a kitoloncolás állandó veszélyének. A pénzáttalásokat hasznosnak tekintik – de hogy milyen emberi tragédiák állnak mögötte, arról rendszerint nem vesznek tudomást.

Lehetséges egy másik El Salvador

Az említett szempontok azt a meggyőződést ébresztették bennünk, „Romero mellett álló fiatalokban”, hogy le-

hetséges „egy másik El Salvador”. Ébren akarjuk tartani a püspök gondolkodásmódjának emlékét, az evangélium fényében akarjuk tanulmányozni a valóságot, és a felszabadítási teológia hármas alapelvehez akarunk igazodni: „Látni, ítélni, cselekedni!” 2004. október 23-án a „Romero mellett álló fiatalok” meghirdették a különböző egyház-közösségek, lelkipásztori csoportok, iskolák, egyetemek és más egyházak fiataljainak „első ökumenikus nemzeti találkozóját”. Több mint 4000 résztvevő beszélgetett a különféle lehetőségekről, hogyan is lehetne megközelíteni a salvadori fiatalok problémáit.

Az alábbiakban néhány olyan, Monseñor Romerótól vett idézetet közlünk, amelyek szerepet játszottak ezen az első ökumenikus találkozón.

A nemek egyenlősége és a fiatalok

„Csodálkoztak, hogy egy szamaritanus nővel beszélget, mivel a nő méltatlannak tűnt arra, hogy férfivel beszéljen. Jézus tudja, hogy valamennyien egyenlőek vagyunk, nem pedig görögök, zsidók, férfiak vagy nők; valamennyien Isten gyermekei vagyunk. Krisztus világossá tette a nők nagyságát, csak a férfiak sovinizmusa nem érzékeli a nők nagyszerűségét” (1980).

Ifjúság és környezet

„Tudjátok, hogy beszennyezik a levegőt, a vizet, mindent, amivel érintkezésbe kerülünk, s amiből élünk. Noha rászorulunk a természetre, egyre nagyobb károkat okozunk benne – holott Istentől származó kötelezettségünk a természet megőrzése. Hitünk kötelez arra, hogy ne hanyagoljuk el még jobban környezetünket” (1979).

Ökumené

„Van egy kritériuma annak, hogy Isten közel van hozzánk, és nem áll távol tőlünk. Mindaz, aki gondoskodik az éhezőkről, a mezítelenekről, az eltűntekről, a megkínzottokról, a rabokról, mindazokról, akik szenvednek, közel áll Istenhez” (1978).

A szabadkereskedelmi szerződések

„Mindenekelőtt a gazdagság abszolutizálását vádolom. Ez nagy baj El Salvadorban. A gazdagság, a magántulajdon mint érinthetetlen, abszolút valóság. Nem igazságos, hogy keveseknek mindenük megvan, és azt oly módon abszolutizálják, hogy senki sem nyúlhat hozzá, miközben a nagy többséget az éhezés fenyegeti” (1979).

Erőszak, fiatalok bandái és a törvény

„A törvény olyan, mint egy kígyó. Azokat harapja meg, akiknek nincs cipőjük” (1978).

A „Romero mellett álló fiatalok”

ökumenikus hálózata

Ezen ökumenikus hálózat megalapítása mögött az az elgondolás áll, hogy az ország minden tájáról tapasztalatcserére hozza össze azokat a fiatalokat, akik azonosulnak Romero gondolkodásával. Miért éppen Monseñor Romerót választjuk a 21. században az igazságosabb élet példaképének az ifjúság számára? Azért, mert a fiatalok szembesülnek az olyan problémákkal, mint az erőszak, a reménytelenség, az önazonosság és az értékek keresése, a múlt hiányos feldolgozása, a szegénység és a társadalom peremére szorulás. A szegénység és a reklámok materializmusának ellentéte indokolja, hogy valami mást keressünk.

Itt kezdődik egyfajta prófétai fejlődés lehetősége a salvadori ifjúság számára. A keresztény értékek szerinti élet modelljét keressük, amelynek segítségével jobban megismerhetjük a valóságot. Monseñor Romero példája az igazságosabb élet ihletője számunkra.

A salvadori ifjúság számára Monseñor Romero igazi próféta, nem pedig politikus. A prófétának az a szerepe, hogy feltárja az igazságtalanságokat és az embertelenséget. A prófétának nem csupán a sebes pontra kell helyeznie ujját, hanem megtérésre is fel kell szólítania. Csak a megtérés terem nagyobb igazságosságot és több jogot, és védi meg a gyengéket és elhagyottakat. Monseñor Romero nem csupán kipellengérezte a nép elnyomását és megalázását, hanem vigasztaló szavával napról napra segíti az embereket, és arra ösztönöz minket, hogy Isten országáért dolgozzunk.

**Mónica T. M. Peña
és Samuel Anzora**

Forrás: RomeroZeitung, 2005. március

Mónica T. M. Peña és Samuel Anzora szervezte a „Romero mellett álló fiatalok” megmozdulásait Oscar A. Romero meggyilkolásának 25. évfordulója alkalmából, együttműködve az El Salvador-i Monseñor Romero Alapítvánnyal.

